

Наша гордість і слава

САВЧЕНКО Олександра Яківна

Олександра Яківна Савченко, відомий український вчений, дидакт, методист, Лауреат Державної премії України в галузі освіти, Заслужений працівник освіти, автор понад 600 публікацій в галузі шкільної освіти.

Олександра Яківна є академіком-засновником Академії педагогічних наук України. У віці 29 років вона захистила кандидатську дисертацію "Дидактичний прийом порівняння як засіб навчання і розвитку молодших школярів", логічним продовженням якої стало видання її першого методичного посібника для вчителів "Порівняння в навчанні учнів початкових класів".

Докторську дисертацію Олександра Яківна захистила у 1984 році. Потім займала складні й відповідальні посади, але завжди наполегливо і плідно працювала як науковець. З-під її пера щороку виходили книги, написані одноосібно. Водночас вона брала найактивнішу участь у створенні законодавчо-нормативної бази загальної середньої освіти. За її наукового керівництва підготовлено Концепцію державних стандартів загальної середньої освіти для 11-річної і 12-річної школи, Концепцію 12-річної школи, Концепцію початкової освіти, Державні стандарти для початкової і основної школи.

Перу талановитого дослідника належать різноаспектні друковані видання: підручники з читання для початкової школи; навчальні посібники розвивального спрямування для молодших школярів – "Барвистий клубочок", "Розвивай свої здібності", "Умій вчитися", підручник для студентів педагогічних факультетів "Дидактика початкової школи", який має три видання; посібники для вчителів "Урок у початкових класах", "Сучасний урок у початкових класах", "Уміння вчитися – ключова компетентність" "Навчально-виховний процес у малокомплектній школі" (у співавторстві з Г.Ф.Суворовою), "Читання в 4 класі", "Виховний потенціал початкової освіти"; книга для батьків "Сімейне виховання. Молодші школярі" та ін. Чимало гостроактуальних питань і проблем, пов'язаних із модернізацією шкільної освіти, висвітлено у першій в Україні "Методиці читання у початкових класах"; у книгах, редактованих О.Я.Савченко (наприклад, "Навчання і виховання учнів 1 класу", "Навчання і виховання учнів 2 класу" та ін.), фаховій періодиці. Олександра Яківна створила нові підручники з літературного читання для 2–4 класів, навчальні

посібники "Я люблю читати", "Моя домашня читальня" та ін. Вченим суттєво оновлено зміст і методику предмета літературне читання, цілісне відображення інноваційного підходу знайшло відображення у методичних рекомендаціях і посібниках для вчителів.

Висока результативність наукової діяльності Олександри Яківни незбагненна для тих, хто не має можливості спостерігати за стилем її щоденної праці, але є зрозумілою для нас, її близьких колег, хоча й ми нерідко дивуємося такій працездатності. Адже за цей час їй довелося працювати поза межами лабораторії на відповідальних посадах – заступника міністра освіти (1995–2000 рр.), віце-президента НАПН України (2000–2007 рр.).

Під керівництвом Олександри Яківни захистилося 14 докторів педагогічних наук і 32 кандидати наук з дидактичних проблем шкільної і вищої педагогічної освіти. Серед них відомі дослідники Н.М.Бібік, Н.С.Коваль, Т.М.Байбара, Я.П.Кодлюк, Л.В.Коваль, Л.М.Вашенко, С.М.Мартиненко, Л.Л.Хоружа, О.І.Локшина, Г.О.Васьківська, М.М.Марусинець, Н.А.Глузман та ін.

Не можна не помітити і велику безкорисливу допомогу науковцям, які не є офіційними дисертантами Олександри Яківни. Дуже багатьох вона підтримала і підтримує, незважаючи на власну завантаженість. Особливо повчальним є ставлення вченого до практичних працівників, постійні відвідування шкіл, змістовні виступи на численних конференціях. Помічені в роботі вчителя на уроці оригінальні прийоми-знахідки, зернинки досвіду вона підхоплює, дає їм розлогий, щедрий науковий коментар і педагогічну оцінку у своїх методичних посібниках, статтях у журналі "Початкова школа" та інших виданнях.

Олександра Яківна занурена у творчість В.О.Сухомлинського. Впродовж десятиліть вона цілеспрямовано і масштабно впроваджує його ідеї, а особливо – художню творчість для дітей в українську школу.

Характерна риса Олександри Яківни – вимогливість передусім до себе. Вона ніколи не дозволила собі зробити щось поверхово. А ми, учні, розуміємо ту професійну висоту, на якій стоїть наш Учитель, і завжди намагаємося дотягнутися до Зразка.

Якщо стиснути до афоризму особистісну характеристику Олександри Яківни, можна сказати: талановита, справжня, вимоглива, доброзичлива, духовна.

Праця вченого гідно поцінована державною і науковою спільнотою. Вона нагороджена орденами "Знак пошани", княгині Ольги I, II, III ступенів, Почесною Грамотою Верховної Ради України, Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України, Золотою пам'ятною медаллю "10 років Незалежності України", медалями НАПН Укра-

їни "Ушинський К.Д.", "Григорій Сковорода", нагрудними знаками МОН молодьспорту України "Василь Сухомлинський", "А.С.Макаренко".

О.Я.Савченко є Почесним професором 6 педагогічних університетів країни.

Н.М.Бібік,

дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, головний науковці співробітник Інституту педагогіки НАПН України

М.С.Вашуленко,

дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

БІБІК Надія Михайлівна

Надія Михайлівна Бібік знаний в країні вчений, дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі освіти, головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України, фахівець у галузі навчання і виховання молодших школярів. Автор понад 200 наукових праць. Серед них: монографія "Формування пізнавальних інтересів молодших школярів", підручники з курсу "Людина і світ", "Я і Україна" (соціальна компонента), "Я у світі", методичні посібники для середньої загальноосвітньої школи і вищих навчальних закладів, співавтор колективних монографій "Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу", "Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи". Педагоги, які працюють у галузі початкової освіти, добре знають Н.М.Бібік за її підручниками, численними публікаціями з проблем теорії і методики початкового навчання, виступами перед учителями і методистами, керівниками освітніх закладів різних рівнів.

Народилася Надія Михайлівна на Волині. Закінчила філологічний факультет Київського державного педагогічного інституту імені О.М.Горького (1972 р.). За призначенням працювала в СШ №190 м. Києва вчителькою української мови і літератури. З 1976 року перейшла на роботу до Науково-дослідного інституту педагогіки в лабораторію навчання і виховання дітей шестирічного віку. Її прихід практично збігся з розгортанням широкомасштабного експериментально-дослідного навчання в чотирьох районах України, метою якого було підготувати ґрунт для масового переходу на систематичне навчання дітей шестирічного віку. Надія Михайлівна в цьому експерименті очолила творчу групу з розробки змісту і науково-методичного забезпечення, нового на той час для початкової школи, навчального предмета "Ознайомлення з навколишнім світом". Підготовлений під її керівництвом та за авторської участі навчально-методичний комплект з цього предмета витримав 11 видань.

Наукові напрацювання дослідниці, здійснені в 70–80-ті роки, були покладені в основу її кандидатської дисертації на тему "Формування пізнавальних інтересів учнів шести-

річного віку в процесі ознайомлення з навколишнім", захищеної в 1985 році.

У 80–90-х роках лабораторія початкового навчання НДІ педагогіки стала осередком підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації (доктори і кандидати наук) для вищих педагогічних навчальних закладів України. У 1993 році Надія Михайлівна очолила цю лабораторію і керувала нею до 1999 року. Характерною особливістю вченої є вміння проаналізувати й узагальнити розрізнені педагогічні факти, виявити в них істотні для освітнього процесу деталі, встановити закономірності і зробити відповідні висновки. Саме ці риси наукового почерку Надії Михайлівни дозволили їй виконати докторське дослідження з однієї із найскладніших наукових спеціальностей у галузі педагогіки – теорії навчання. Нею в 1999 році захищена дисертація на тему "Формування пізнавальних інтересів молодших школярів". Наукова цілеспрямованість, чіткість у постановці наукової проблеми, творчість у пошуках шляхів її розв'язання, високі організаторські здібності вченої не могли бути не поміченими науковою спільнотою. У 1999 році її призначають проректором з наукової роботи Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти, а в 2001-му – вона стає заступником директора з наукової роботи рідного їй Інституту педагогіки АПН України.

Активна педагогічна і громадська діяльність вченої послужила підставою для обрання її в 1999 році членом-кореспондентом, а з грудня 2002 року вона – дійсний член (академік) Академії педагогічних наук України.

У науковому середовищі її виступи помітні своєю глибиною, інноваційністю, а судження, оцінки привертають увагу точністю, справедливістю. Тому серед науковців її думка дуже авторитетна.

Надія Михайлівна очолювала робочу групу з проведення моніторингу якості шкільної освіти, є консультантом упровадження в Україні проекту "Рівний доступ до якісної освіти", керівником проекту з реалізації компетентнісного підходу у змісті освіти та навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів.

Є одним із розробників Державного стандарту початкової освіти, Концепції 12-річної школи, концепції профільного навчання в старшій школі. Під її керівництвом створено і впроваджено в початкову школу навчальні суспільствознавчі курси "Людина і світ", "Я у світі".

Надія Михайлівна, пройшовши високу наукову школу у своєї наставниці з обох дисертацій академіка НАПН України Савченко О.Я., нині сама готує кадри вищої кваліфікації. Під керівництвом Надії Михайлівни захищено 9 кандидатів педагогічних наук і 1 доктор педагогічних наук. Вона є членом двох спеціалізованих вчених рад

із захисту докторських і кандидатських дисертацій в Інституті педагогіки, входить до складу експертної комісії ВАК.

Нагороджена Грамотою Верховної Ради України, нагрудним знаком Міністерства освіти і науки України "Софія Русова", медаллю НАПН України "Ушинський К. Д."

М.С.Вашуленко,

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України

ВАШУЛЕНКО Микола Самійлович

Вашуленко Микола Самійлович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент (1994), дійсний член АПН України (1995), заслужений діяч науки і техніки України (1998).

Батько з фронту не повернувся, тому виховували його мама і бабуся. Змалечку мав велике бажання вчитися – до школи пішов шестирічним, не міг дочекатися належних, як на той час, семи років. І навчання стало для нього найбільшим захопленням, тож вагань щодо вибору професії не було: блискуче склавши випускні іспити в Микулицькій середній школі (у рідному селі була тільки семирічка) шістнадцятирічним хлопчиком вступив до Глухівського державного педагогічного інституту на факультет педагогіки і методики початкового навчання.

Бажання продовжити освіту привело Миколу Самійловича на філологічний факультет Київського державного педагогічного інституту ім. О.М.Горького, у якому він у 1972 р. одержав другу педагогічну спеціальність учителя української мови і літератури. У цьому ж році він витримав конкурс, оголошений НДІ педагогіки на посаду молодшого наукового співробітника відділу початкового навчання зі спеціальності "методика навчання української мови".

Про те, що вибір Миколи Самійловича був вдалий, свідчить успішний захист у 1976 році кандидатської дисертації на тему "Робота над орфоепією як одна з умов формування у молодших школярів навичок орфографічного письма". За матеріалами дисертаційного дослідження М.С.Вашуленко видав посібник "Орфоепія і орфографія в 1–3 класах".

У 1979 році в Україні на виконання урядової постанови було розпочато широкомасштабне експериментально-дослідне навчання, метою якого було створення науково-педагогічних передумов для переходу на систематичне навчання дітей з 6-річного віку в умовах 4-річної початкової школи. М.С.Вашуленко у ці роки очолював відділ початкового навчання НДІ педагогіки. Під його керівництвом творчі колективи працюють над розробленням змісту початкового навчання і його науково-методичного забезпечення. Протягом напруженої чотирирічної праці в освітній системі України було розроблено й експериментально апробовано в Чернігівській, Львівській, Донецькій та Дніпропетровській областях новий зміст початкової освіти. Ця робота здобула високу оцінку на колегії Міністерства освіти України і колишнього Радянського Союзу. М.С.Вашуленка було нагороджено значком "Отличник просвещения СССР".

Опрацьований під його безпосереднім науковим керівництвом зміст початкової мовної освіти було покладено в основу його докторської дисертації "Теорія і практика навчання української мови в чотирирічній початковій школі", яку Микола Самійлович успішно захистив у 1992 році.

Буквар, підручники з української мови для 1–4 (1–3) класів, розпочинаючи з 1978 року, витримали від 10 до 15 видань, за ними й досі навчаються молодші школярі практично в усіх регіонах України.

Лабораторія НДІ педагогіки України у 80–90-х роках стала осередком, де готуються науково-педагогічні кадри вищої кваліфікації (кандидати і доктори наук) для педагогічних освітніх закладів з української мови та методики її викладання в школі. Під керівництвом М.С.Вашуленка більше 30 його аспірантів та пошукачів – викладачів вузів України – захистили кандидатські дисертації з методики навчання української мови в школі та на педагогічних факультетах вузів, які готують майбутніх класоводів.

У грудні 1995 р. М.С.Вашуленка, вже академіка, обирають головним вченим секретарем президії АПН України.

Життєвий шлях, наукова і методична діяльність Миколи Самійловича тісно пов'язані з його другою батьківщиною – містом Глухів та Глухівським національним педагогічним університетом імені Олександра Довженка, де з 1999 року він обіймає посади професора кафедр української мови, теорії та методики початкового навчання, завідувача кафедри педагогіки і методики початкової освіти.

Такий тісний зв'язок науковця – викладача М.С.Вашуленка зі своєю Альма-матер дає можливість удосконалювати систему початкової ланки освіти, своєчасно впливати на підвищення науково-методичного рівня як викладачів університету, так і вчителів закладів освіти. Про це свідчать організована під його керівництвом діяльність науково-дослідної лабораторії "Актуальні проблеми комплексної професійної підготовки вчителя початкових класів". За формування високого авторитету Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка серед наукової громадськості України, за підготовку педагогічних та науково-педагогічних кадрів, значну навчально-методичну та наукову допомогу вчителям початкової ланки шкіл, особистий внесок у розвиток міста М.С.Вашуленко в 2009 році удостоєний звання "Почесний громадянин міста Глухова" із занесенням на міську Дошку Пошани.

Микола Самійлович брав участь у роботі багатьох робочих груп і комісій при МОН України. Протягом 10

років, починаючи з 1996 р., очолював журі на Всеукраїнському конкурсі "Учитель року" в номінації "Початкове навчання", був головою журі Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності "Початкова освіта", головою ДЕК у вищих навчальних закладах.

Микола Самійлович Вашуленко – автор понад 200 наукових праць. З його ім'ям пов'язаний розвиток букваристики в Україні.

Учений є одним із авторів Державного стандарту початкової загальної освіти, протягом 19 років очолював в Інституті педагогіки НАПН України спеціалізовану

вчену раду із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальностей "Теорія і методика навчання (українська мова; українська література)".

За плідну науково-педагогічну діяльність М.С.Вашуленка нагороджено медаллю А.С.Макаренка, Почесною грамотою кабінету Міністрів України. У 1998 р. йому присвоєне почесне звання "Заслужений діяч науки і техніки України"; у 2011 році Микола Самійлович став лауреатом Державної премії України в галузі освіти – у номінації "загальна середня освіта" за цикл робіт "Нова початкова школа" (у складі колективу).

О.Я.Савченко,

дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України

Н.М.Бібік,

дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, головний науковиці співробітник Інституту педагогіки НАПН України

